

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَعُمْدَةُ مَالِكٍ وَمَنْ قَالَ بِقَوْلِهِ مَا رَوَى الثَّقَاتُ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَتَوَارَثُ أَهْلُ مِلَّتَيْنِ».

وَعُمْدَةُ الشَّافِعِيِّ وَالْحَنَفِيِّ قَوْلُهُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: «لَا يَرِثُ الْمُسْلِمُ الْكَافِرَ وَلَا الْكَافِرُ الْمُسْلِمَ»، وَذَلِكَ أَنَّ الْمَفْهُومَ مِنْ هَذَا بِدَلِيلِ الْخُطَابِ أَنَّ الْمُسْلِمَ يَرِثُ الْمُسْلِمَ وَالْكَافِرَ يَرِثُ الْكَافِرَ. وَالْقَوْلُ بِدَلِيلِ الْخُطَابِ فِيهِ ضَعْفٌ وَخَاصَّةٌ هُنَا.^۱

خب در اینجا لازم است که بدانیم اهل بیت علیهم السلام به قول پیغمبر صلوات الله علیه و آله آشنا تر هستند تا اهل سنت که به قول پیغمبر اعتماد کرده اند و اینطور فتاوی مختلف و متفاوتی داده اند، اهل بیت علیهم السلام فرمودند مراد پیغمبر این بود که کافر از مسلمان ارث نمی برد اما دیگر منظورشان این نبوده که مسلمان نیز از کافر ارث نمی برد بلکه عزت و شرافت و کرامت مسلمان همه جا کارگشاست و اثر دارد لذا اهل بیت علیهم السلام فرمودند مسلمان از کافر ارث می برد ولی کافر از مسلمان ارث نمی برد و حتی ما قائلیم مسلمان هم از کافر ارث می برد و هم باعث حجر کفار دیگر می شود.

شهادت ثانی در مسالک اینطور فرموده: «و خالف فيه أكثر العامة، و رووا أن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آله قَالَ: «لَا يَتَوَارَثُ أَهْلُ مِلَّتَيْنِ».

و أجيب بأنه- مع تسليمه- محمول على نفي التوارث من الجانبين، لأن التفاعل يقتضي ذلك، و هو لا ينفي ثبوته من أحد الطرفين. و قد ورد هذا الجواب مصرّحاً في رواية أبي العباس قال: «سمعت أبا عبد الله عليه السلام يقول: لا يتوارث أهل ملتين، يرث هذا هذا، و لا يرث هذا هذا، إن المسلم يرث الكافر، و الكافر لا يرث المسلم».^۲

اخباری که دلالت داشتند بر اینکه مسلمان از کافر ارث می برد ولی کافر از مسلمان ارث نمی برد را خواندیم و دسته بندی کردیم در عین حال باید به قول عامه نیز توجه داشته باشیم چون مبنای آیت الله العظمی آقای بروجردی این بود که اخبار ما به آنچه که عامه می گویند نظر دارند لذا بهتر این است که ببینیم عامه چه می گفتند و ائمه در مقابل آنها چه می فرمودند و در واقع ما بعد از پیغمبر صلوات الله علیه و آله باید به اهل بیت علیهم السلام مراجعه کنیم زیرا آنها بهتر از هر کسی قول پیغمبر و قران را می دانند و آگاهی دارند.

یکی از کتابهایی که آیت الله بروجردی خیلی از آن نقل می کرد "بداية المجتهد و نهاية المقتصد" تالیف ابن رشد اندلسی بود، صاحب بداية المجتهد در بخشی از کتاب الارث از ائمه اربعه اهل سنت و تابعین آنها اینطور نقل قول کرده: «وَأَجْمَعُوا عَلَى تَوْرِيثِ أَهْلِ الْمِلَّةِ الْوَاحِدَةِ بَعْضُهُمْ بَعْضًا.

وَاحْتَلَفُوا فِي تَوْرِيثِ الْمِلَلِ الْمُخْتَلِفَةِ، فَذَهَبَ مَالِكٌ وَجَمَاعَةٌ إِلَى أَنَّ أَهْلَ الْمِلَلِ الْمُخْتَلِفَةِ لَا يَتَوَارَثُونَ كَالْيَهُودِ وَالنَّصَارَى، وَبِهِ قَالَ أَحْمَدُ وَجَمَاعَةٌ.

وَقَالَ الشَّافِعِيُّ، وَأَبُو حَنِيفَةَ، وَأَبُو ثَوْرٍ، وَالثَّوْرِيُّ، وَدَاوُدُ وَغَيْرُهُمْ: الْكُفَّارُ كُلُّهُمْ يَتَوَارَثُونَ.

وَكَانَ شُرَيْحٌ، وَابْنُ أَبِي لَيْلَى وَجَمَاعَةٌ يَجْعَلُونَ الْمِلَلَ الَّتِي لَا تَتَوَارَثُ ثَلَاثًا: النَّصَارَى وَالْيَهُودَ وَالصَّابِئِينَ مِلَّةً، وَالْمَجُوسَ وَمَنْ لَا كِتَابَ لَهُ مِلَّةً، وَالْإِسْلَامَ مِلَّةً. وَقَدْ رَوَى عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى مِثْلَ قَوْلِ مَالِكٍ.

^۱ بداية المجتهد و نهاية المقتصد، ابن رشد الحفید، ج ۴، ص ۱۳۷، ط دار الحديث قاهره.

^۲ مسالک الإفهام، شهید ثانی، ج ۱۳، ص ۲۲.

